

ראשו רובו ושולחנו

שעור רוחב המשנה לא הוזכר במשנה, אמנם בגמ' מובאות ברייתות העוסקות בשעור רוחב הסוכה. סגייתנו נפתחת 'אמר רב שמואל בר יצחק הלכה צריכה שתהא מחזקת ראשו ורובו ושולחנו'

שאלות המעוררות עניין בסוגיא

- א. מדוע במשנה לא הוזכר שעור רוחב מינמלי של הסוכה?
- ב. בברייתא רבי סבור ששעור רוחב הוא ארבע אמות (כשעור בית או מקום מינמלי) החולקים על רבי – ב"ש וב"ה – מדוע לא נקטו שעור אחר אלא מונח שנשמע סובייקטיבי 'צריכה שתהא מחזקת' האמנם שעור הסוכה נתון לגדלו הספציפי של האדם?
- ג. בד"כ אם יש 'הלכתא' היא מובאת בסוף הסוגיא אחרי הדיון. כאן להפך נפתח בהלכתא ואח"כ מגיע הדיון.
- ד. מדוע נפסק כאן כב"ש? בעיקר לשיטות העיקריות שהלכה כב"ש גם בסוכה גדולה ולכאורה זו גזירה רגילה שלא מצוי לפסוק בה כב"ש
- ה. בסיום הסוגיא "חסורי מחסרא והכי קתני.." המאירי כותב שבכל מקום שיש חסורי מחסרא וצריך כביכול 'לתקן' את המשנה יש סוד באופן בו המשנה נכתבה כפשוטה בבחינת 'חמוקי ירכיך..' (חמוקי" – חסורי מחסרא והכי קתני)
- ו. ברש"י ד"ה ודיקא נמי "בגדולה פליגי והוא יושב על הפתח מבחוץ וראשו מושכב לתוכה..." מה הצריכו לרש"י לציור אקרויטי שכזה. הרי דין המשנה נכון גם בסוכה שהוא יושב על הפתח מבפנים ורק שולחנו בתוך הבית?

ההלכה בסוכה גדולה והטעם

- לשיטת בעל המאור הלכה בסוכה גדולה כב"ה ולא קי"ל כב"ש בגזירותיהם. וטעם הלכה כב"ש בסוכה קטנה שצריך בסוכה קצת קבע כפי שמעמיד אביי (דף ז.) את ב"ש בשיטה דבעינן דירת קבע.
- דעת הרי"ף הלכה כב"ש גם בסוכה גדולה כיוון ש'חד טעמא' לשתי הסוכות ונפסק בקטנה כב"ש וממילא גם בגדולה. לפי הר"ן ניתן להבין (ראה באור הלכה) שהטעם שמא ימשך והוא מדרבנן וכך גם בסוכה קטנה. ובדעבד או בשעת הדחק יוכל לשבת (ולברך?) בסוכה קטנה המחזקת ראשו ורובו בלא שולחנו.
- דעת הרמב"ן שהלכה בסוכה גדולה כב"ש כפי שכתב הרי"ף אבל סוכה קטנה מלבד החשש שמא ימשך, הדין הוא דאורייתא 'הכשר סוכה'. יעויין ברטב"א שבסוכה קטנה שאינה מחזקת שולחנו הוי דירה סרוחה ולדידו פסול דירה סרוחה הוא מדאורייתא (גם בסוגיית הוצין יורדים לתוכה בפחות מי' טפחים)
- שיטת התוס' גם בסוכה גדולה לא יצא ידי חובה, חכמים הפקיעו את ישבתו. "לא קיימת מצוות סוכה". זו שיטה מאוד מעניינת. אפשר שהביטוי במשנה ב"ש פוסלין – שכוון בפרוש הגמ' כרומז על מחלוקתם בסוכה קטנה – נכון בפשט המשנה גם לסוכה גדולה ואז הפרוש יהיה **שפוסלים את ישבתו**. התורה אמרה "בסוכות תשבון" תשבון כעין תדורו וישיבה כזו לא שמה ישיבה. אולי לזה גם כוון רש"י בציורו את האדם היושב על פתח מבחוץ ומכניס ראשו שאז ניכר שאין זו ישיבה ראויה ופסולה אפילו בדעבד.
- פסק הרמב"ם: פ"ד מהל' סוכה ה"א "שיעור הסוכה גבהה אין פחות מעשרה טפחים ולא יתר על עשרים אמה ורחבה אין פחות משבעה טפחים על שבעה טפחים.."

ברור שסוכה קטנה שעור ז' טפחים הוי מעיקר הדין ומשווה לחלוטין הרמב"ם את שעור רוחב הסוכה עם שעור הגובה. כנראה למד הרמב"ם שהמח' העקרית היא בסוכה קטנה ובזה נפסק כב"ש. לאחר שנבין היטב מדוע, אזי ההלכה נמשכת גם לסוכה גדולה וכששולחנו מחוץ לסוכה "הרי זה אסור וכאילו לא אכל בסוכה עד שיהיה שולחנו בתוך הסוכה". רק נותר להסתפק האם יצא בדעבד לפי הרמב"ם (עד כמה להתייחס אל ה'כאילו') מ"מ תנועת הימשכות ההלכתית היא מסוכה קטנה אל סוכה גדולה.

מדוע נפסק בסוכה קטנה כב"ש? (ולא מטעם ימשך כנ"ל ברמב"ם)

השעור של ראשו ורובו הוא ו' טפחים "אדם באמתא יתיב" ושולחנו הוא 'כדי טפח' כמובא בירושלמי.

ובכן המספרים ששה ושבעה הם לא סתמיים.

אפשר לתאר בהם את גישת ב"ה לעומת ב"ש. אנו רגילים להכיר את ב"ש וב"ה כמייצגים של מידת הדין ומידת הרחמים בהתאמה. הדין נוטה אל האמת אל האוביקטיבי בח' שמאי (אמת הבנין בידו. אמת תרי משמע גם כלי מדידה שעושה שמאות וגם בח' האמת) וב"ה מידת הרחמים שפרושו הייחסות. (חייס = ריחם) התחשבות באדם עצמו.

לדוגמא אדם שאכל במקום ושכח לברך ונזכר לאחר זמן במקום אחר. ב"ה הרחמים הוא התחשבות בכך שסוף סוף האדם עצמו מברך. לב"ש צריך לחזור לשולחנו ומקומו ושם לברך זו היא המציאות ששם אכל.

בעלמא קיי"ל כב"ה בזמן הזה (בחי' השש - ו' אלפני שנין) אבל בח' השבע הוא רומז על העתיד לבוא שבו הלכה כב"ש. בו המציאות עצמה תתוקן כמו שבת שהיא מעין עוה"ב ובה הקדושה חלה על המציאות – עונג שבת. סוכה כאמור (בשעור המבוא) היא הנכחה של העתיד, עניינה השראת השכינה ובזה לא רק שהאדם מקיים מצווה אלא הוא גופו מתקיים בסוכה וממילא בזה ראוי יותר דעת שמאי שגם שולחנו הוא אינטגרלי ומחויב להיות חלק מהקיום שלו בסוכה.

בשפה פנימית אפשר לומר שסוכה גימ' צרוף שתי שמות ה' – הווייה ואדנות. הווייה הוא מידת הלל הרחמים ושמאי הוא בח' המידה של השבע. מלכות - דינא דמלכותא (דינא=אדני). גם שולחן נקרא מלכות כמו שהאשה נקראת שולחן נקראת ביתו ושולחנו. זהו הטפח יתרא שבו מיוצג לא רק פעלו של האדם אלא מציאותו, המסתופף בסוכה.

זהו הנוגע לשעורי הסוכה ברוחבה ולרמוז בהם, אמנם המינוח שבו השתמשו הלל ושמאי הוא "סוכה צריכה שתהא מחזקת". מעבר למספרים יש בסוכה אופי שהיא מחזקת מחבקת את הבא בצילה. כמובא בספרים בנוגע להל' הדפנות "שתיים כהלכן ושלישית אפ' טפח" הוא בחי' "וימינו תחבקני". שעורי הגובה הוא עצם השראת השכינה, רוחב הסוכה הוא ההחזקה בתוך. הצריכות וההחזקה שוב מורים על ההתקיימות (ולא רק על מפעלו של האדם לצאת י"ח)

ממילא אפשר לשמוע ולהבין כיצד גם בסוכה גדולה כיוון ששולחנו אינו בסוכה הסוכה לא מחזקת את ישיבתו זו הפסולה של האדם "וכאילו לא אכל בסוכה"

ואולי באופן יותר נעלם זה הסיבה שהמשנה עצמה לא הביא בכלל שעורי רוחב הסוכה, רק את הצורך בשלוש דפנות. ראשית כדי לתת מקום מרכזי לציר הגובה שהרי "על שם בסכך קרויה הסוכה" והוא עיקר השראת השכינה. אבל הדפנות הם הכרחיות רק לא בשעור שלהם כי אם בהיותה של האם עליונה (הסוכה), צילתה של הסוכה, היא בסוד ספירת הבינה 'האם' (מחזקת את בניה בתוכה. אולי זה רמז גם בסוגיא דסליק מינה בסוכתה הגבוהה של הילני המלכה ושבעת בניה.

לכן נפתחה הסוגיא ב'הלכתא' זו אינה הלכתא של פסיקת הלכה אלא יותר קרוב להלכה למשה מסיני בחי' "שעורין חציצין ומחיצין הלל"מ". אחרי שהבננו בעומק את חידושה של ההלכה לפסוק כב"ש בסוכה קטנה אזי פשט המשנה הוא שב"ש פוסלים גם ישיבה כזו בסוכה גדולה ורק הגמ' נצרכה לפתוח ולפרש דרך חסורי מחסרה את המעבר הרציף בין שתי הסוכות.

לסכום: גובה הסוכה כפי הנלמד בסוגיית הפתיחה הוא, מקור השראת השכינה. רוחב הסוכה הוא ההצטרפות להיות מוחזק בתוך מקום השכינה. והחידוש הוא שהמוחזקות לא מסתיימת בפועל של האדם אלא חלה על שולחנו. הוא הטפח השביעי המורה על תכליתו של האדם המסתופף ומתלונן בצד שדי. "יצפנני בסוכה" סוד הצפון לעת"ל ודבר ממנו בא בשבת קודש ו'צילא דמהימונתא' של הסוכה.